

Hoitopääsy perusterveydenhuollossa keväällä 2020

Terveyskeskuksien kiireettömät sairaanhoidon vastaanottokäynnit puolittuivat kevään aikana

PÄÄLÖYDÖKSET

Terveyskeskusten avosairaanhoidon kiireettömät käynnit vähenivät huomattavasti kevään aikana johtuen varautumisesta COVID-19 -epidemiaan.

Kuitenkaan kiireettömään hoitopääsyyn ajat eivät ole pidentyneet, vaan kiireettömälle avosairaanhoidon lääkärin vastaanottokäynnille on päässyt viikossa.

Hammaslääkärin käynnit suun terveydenhuollossa vähenivät yli puolella.

Suurin osa vähentyneestä asiakasmäärästä pääsi kiireettömälle hammaslääkärin vastaanotolle jo kolmessa viikossa.

Etävastaanotot avosairaanhoidossa ja suun terveydenhuollossa eivät ole lisääntyneet vuodesta 2019 huolimatta STM:n suosituksesta ottaa käyttöön erilaisia toimintatapoja.

Ikäihmisten käynnit vähenivät sekä avosairaanhoidossa että kotihoidossa kevään aikana.

Terveyskeskusten avosairaanhoidon kiireettömät lääkärin vastaanottokäynnit laskivat lähes puoleen maaliskuussa (kuvio 2). Valtioneuvosto antoi 17.3.2020 asetuksen (A 22/2020) valmiuslain (1552/2011) 88 §:n toimivaltuuden nojalla kunnan oikeudesta olla väliaikaisesti noudattamatta terveydenhuoltolaissa (1326/2010) säädettyjä kiireettömän hoidon määräaikoja COVID-19-epidemian vuoksi.

Hoitopääsyaika kiireettömälle lääkärin avosairaanhoidon vastaanottokäynneille ei ole pidentynyt lokakuuhun verrattuna. Pääinvastoin viikon kuluessa hoitoon päässeiden osuus (44–73 %) maaliskuussa on ollut poikkeuksellisen suuri (lokakuu 2019 vajaa 40 %). Osuuksissa on alueellisia eroja eri aluehallintovirastojen välillä. (Kuviot 1 ja 4.)

Niiden asiakkaiden osuus, jotka pääsivät lääkärin vastaanotolle viikon kuluessa hoidon tarpeen arvioinnista, oli suurin (58 %) Lapin aluehallintoviraston alueella. Yli kolme kuukautta hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen toteutuneiden lääkärin vastaanottokäyntien osuus alueen kaikista käynneistä oli suurin Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella (5 %). Lukumääräisesti eniten yli kolmen kuukauden käyntien odotusaikojä oli Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa (35), Oulussa (33) ja Kuusamossa (21). (Kuvio 1.)

Suun terveydenhuollon käynnit laskivat yli puolella

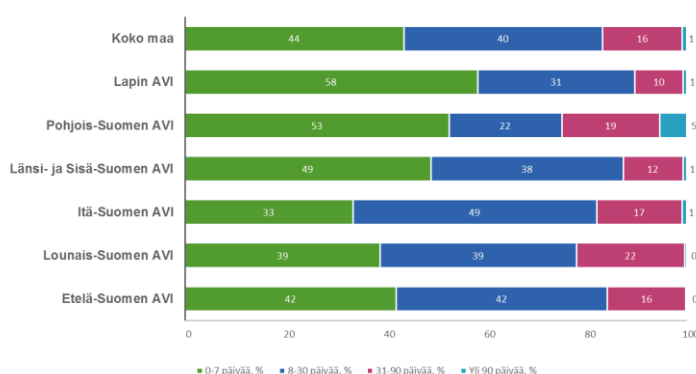
Hammaslääkärikäyntien määrä laski huomattavasti (yli 50 %) maaliskuun aikana (kuvio 5). Hammaslääkärin vastaanottokäyntien odotusaika ei ole pidentynyt. Suurin osa kiireettömistä käynneistä toteutui kolmen viikon kuluessa hoidon tarpeen arvioinnista. Tässä oli eroja eri aluehallintovirastojen välillä (41–71 %).

Hammaslääkärin vastaanotolle yli kuuden kuukauden kuluttua hoidon tarpeen arvioinnista toteutuneiden käyntien osuus oli suhteellisesti suurin Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella (8 %). Lukumääräisesti eniten yli kuuden kuukauden käyntien odotusaikojä oli Oulussa (106), Jyväskylän yhteistoiminta-alueella (47) ja Siun sotessa (31).

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön lääkärikäynneistä kolmanneksessa lääkärille pääsy oli toteutunut viikon kuluessa

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiössä (YTHS) kiireettömälle lääkärikäynnille hoitopääsy toteutui 35 %:ssa toteutuneista käynneistä viikon kuluessa hoidon tarpeen arvioinnista.

Kuvio 1. Lääkärin kiireettömälle vastaanotolle toteutuneiden käyntien odotusajat hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen eri aluehallintovirastojen alueella maaliskuussa 2020, %

Kaisa Mölläri

etunimi.sukunimi@thl.fi

Sanna-Mari Saukonen

etunimi.sukunimi@thl.fi

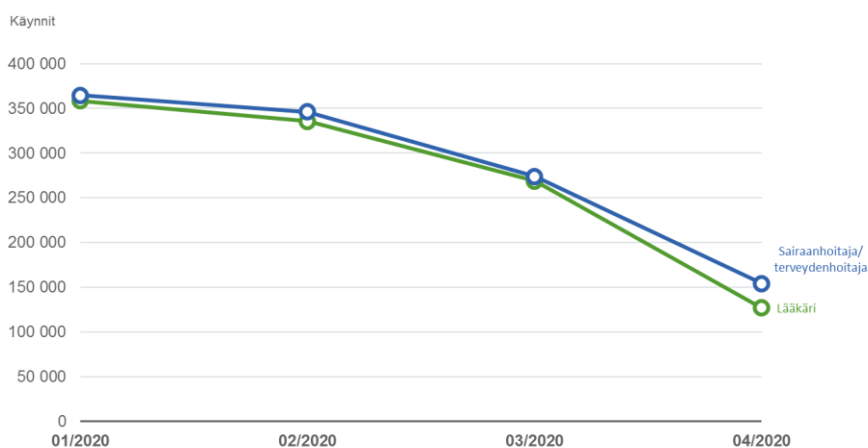
Tuuli Puroharju

etunimi.sukunimi@thl.fi

Kiireettömät käynnit kevään 2020 aikana perusterveydenhuollossa

Perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon kiireettömät käynnit laskivat kevään aikana (kuviot 2 ja 5)¹. COVID-19-epidemian vuoksi suuri määrä kiireettömiä avosairaanhoidon vastaanottoaikoja peruttiin maaliskuu-huhtikuussa sekä asiakkaiden että organisaatioiden toimesta.

Kuvio 2. Avosairaanhoidon lääkärin ja sairaanhoitajan/terveydenhoitajan vastaanottokäynnit keväällä 2020, lkm

Lääkärin ja sairaanhoitajan/terveydenhoitajan avosairaanhoidon vastaanottokäynnit vähenivät lähes puolella tammikuun 2020 ja huhtikuun 2020 välillä (kuvio 2). Valtioneuvosto antoi 17.3.2020 asetuksen (A 22/2020)² valmiuslain (1552/2011)³ 88 §:n toimivaltuuden nojalla kunnan oikeudesta olla väliaikaisesti noudattamatta terveydenhuoltolaissa (1326/2010)⁴ säädettyjä kiireettömän hoidon määräaikoja COVID-19-epidemian vuoksi.

Ikäihmisten käynnit laskivat terveyskeskuksien avosairaanhoidon vastaanotoilla ja kotihoidossa maaliskuu-huhtikuun aikana. Avohilmon tiedoissa ei ilmene sitä, että ikäihmisten peruutetut avosairaanhoidon käynnit lisääntyvät kotihoidossa. (Kuvio 3.)

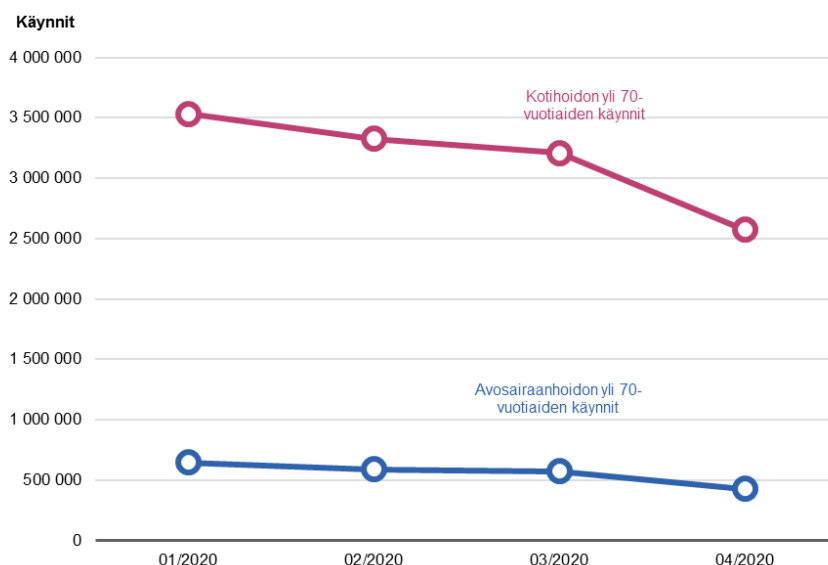
¹ [Toteutuneet Avohilmo-käynnit viikoittain ja kuukausittain](#)

² [Valtioneuvoston asetus STM/2020/91](#)

³ [Valmiuslaki \(1552/2011\)](#)

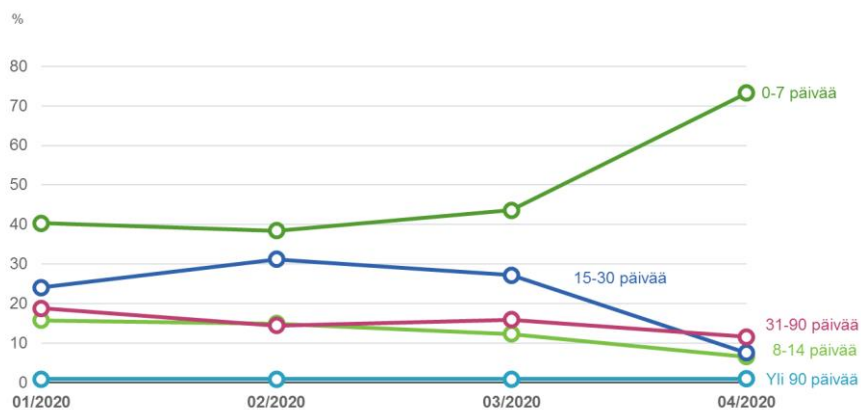
⁴ [Terveydenhuoltolaki \(1326/2010\)](#)

Kuvio 3. Yli 70-vuotiaiden avosairaanhoidon ja kotihoidon käynnit keväällä 2020, lkm

Kiireettömän avosairaanhoidon odotusajat toteutuneissa käynneissä lääkärille eivät ole pidentyneet kevään aikana (kuviot 1 ja 4).

Kuvio 4. Hoitoonpääsy avosairaanhoidon lääkärin vastaanotolle keväällä 2020, %

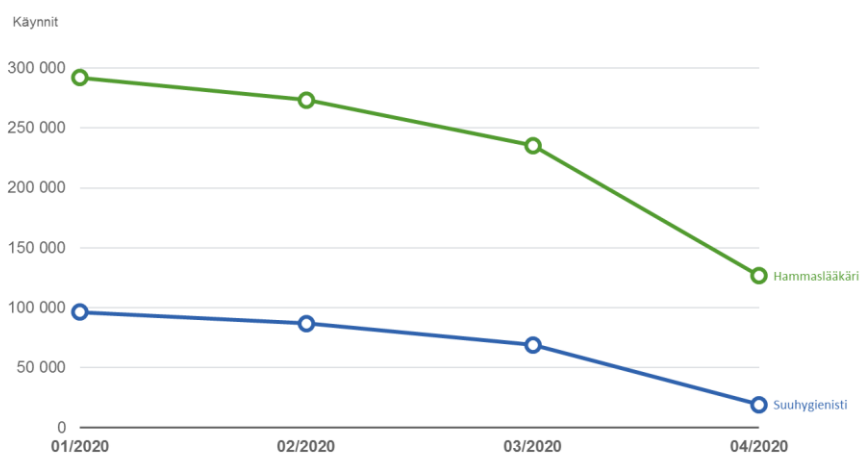

Seurantatietojen mukaan seitsemän päivän sisällä hoidon tarpeen arvioinnista toteutuneiden käyntien osuus alkoi kasvaa maaliskuussa. Kahdeksan päivää tai myöhemmin hoidon tarpeen arvioinnista toteutuneiden käyntien osuus on laskenut koko seurantaajan ajan. (Kuvio 4.)

Suun terveydenhuollossa hammaslääkärin ja suuhygienistin vastaanottokäynnit laskivat yli puolet maalishuhtikuussa tammikuun käyntimääristä (kuvio 5)⁵.

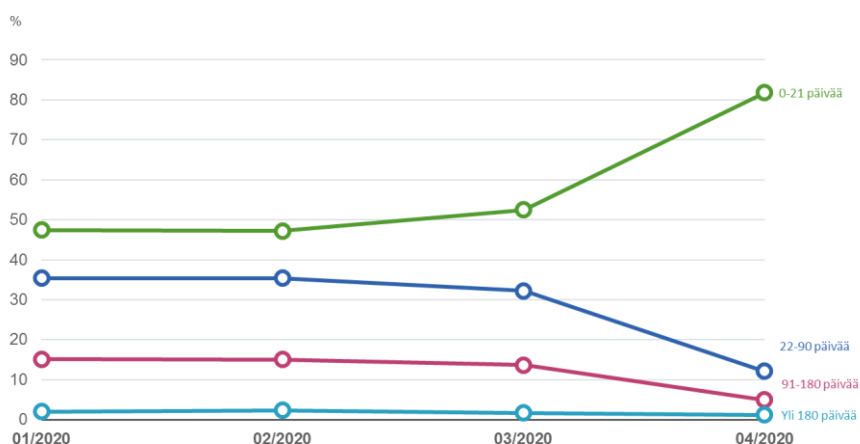
⁵Toteutuneet Avohilmo-käynnit viikoittain ja kuukausittain

Kuvio 5. Suun terveydenhuollon käynnit hammaslääkärillä ja suuhygienistille keväällä 2020, lkm

Yli puolet vähentyneistä asiakkaiden kiireettömistä käyntimääristä toteutui kolmen viikon kuluessa hoidon tarpeen arvioinnista. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Hoitoonpääsy hammaslääkärin vastaanotolle keväällä 2020, %

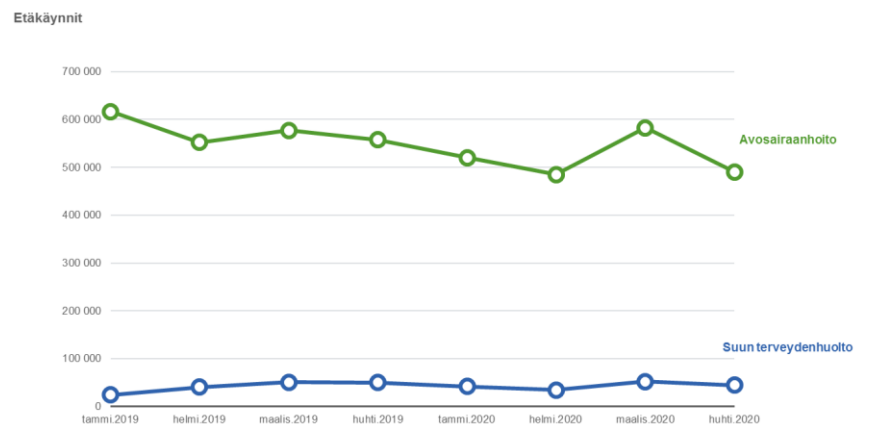

Epidemian aikana on suositeltu uusien toimintatapojen käyttöönottoa ml. etävastaanotot, jotta peruspalvelut terveydenhuollossa voidaan turvata⁶.

Avohilmo-aineiston mukaan avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon etävastaanotot vuonna 2020 eivät ole huomattavasti lisääntyneet vuoden 2019 kevään tiedoista (kuvio 7). Nämä tiedot eivät ole tällä hetkellä mukana THL:n perusterveydenhuollon hoitoonpääsytyn raportoinnissa.

⁶ [Lue koko kuntainfo 4/2020: Sosiaali- ja terveydenhuollon kriittiset palvelut COVID-19-epidemian aikana PDF 1.2MB](#)

Kuvio 7. Etävastaanotot avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon vastaanotoilla keväällä 2019 ja 2020

Kevään etävastaanottojen käyntimäärä ei ole korvannut vähentyneitä kiireettömiä avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon käyntejä.

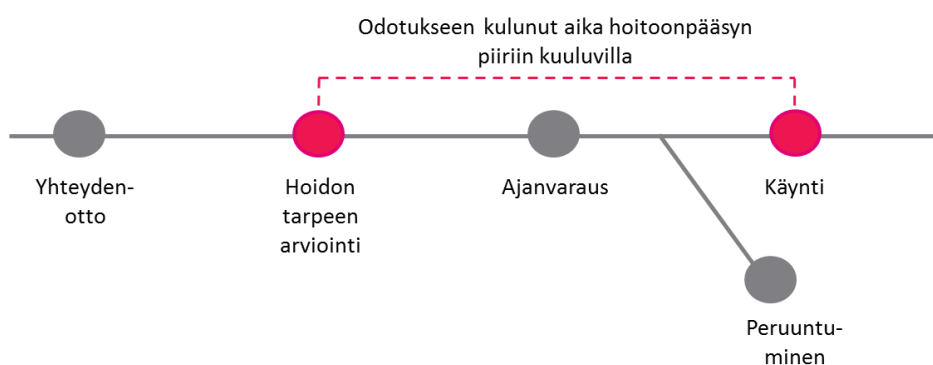
Tiedonkeruu

Perusterveydenhuollon hoitoonpääsyn seurantatiedot perustuvat terveyskeskusten ja YTHS:n tietojärjestelmistä suoraan poimittaviin perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitustietoihin (Avohilmo).

Perusterveydenhuollon hoitoonpääsytiedoissa tarkastellaan kiireettömien avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon toteutuneiden sairaanhoidon käyntien odotusaikoja (kuvio 7).

Laki hoitoonpääsystä ei koske Ahvenanmaata eikä Ahvenanmaan tiedot ole mukana hoitoonpääsyn seurannassa.

Kuvio 8. Hoidon saatavuuden seurantapisteen perusterveydenhuollossa

Maaliskuussa 2020 perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitustietoja (Avohilmo) hoitoonpääsystä saatiin 97 prosenttisesti terveyskeskuksia ja suun terveydenhuollosta 94 prosenttisesti.

Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön (YTHS) hoitoonpääsytiedot saatiin kattavasti.

Perusterveydenhuollon hoitoonpääsyn seurantatiedot julkaistaan tiivisteinä ja kuutioina. Lisäksi tiedot julkaistaan Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanetissa ja THL:n Tietoikkunassa.

- [Toteutuneiden käyntien odotusajat perusterveydenhuollossa](#)
 - [tiiviste](#)
 - [kuutio](#)
- [Toteutuneiden käyntien odotusajat suun terveydenhuollossa](#)
 - [tiiviste](#)
 - [kuutio](#)
- [Sotkanet](#)
- [Tietoikkuna](#)

www.thl.fi/tilastot/hoitoonpaasy/pth

Laatuseloste

Hoitoonpääsy perusterveydenhuollossa

Tilastotietojen relevanssi

Perusterveydenhuollon hoitoonpääsyraportointi sisältää tiedot terveyskeskusten hoitoonpääsyn toteutumisesta määrättyinä ajankohtana. Hoitoonpääsyraportointi käsittää terveyskeskusten terveydenhuoltolain 51§:n mukaisen perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon hoitoonpääsyn toteutumisen.

Tiedot kerätään perusterveydenhuollon avohoidon tuottavista terveyskeskuksista. Tietojen keruu on kaksiosainen. Hoitoonpääsyn odotusaikojen toteutumastiedot saadaan perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitustiedoista (Avohilmosta). Yhteydensaantia sekä tietojen julkaisemista koskevat tiedot kerätään erillistiedonkeruuna terveyskeskuksista kerran vuodessa keväällä. Avohilmosta saatavat toteutuneiden käyntien odotusajat raportoidaan aluehallintovirastoittain, maakunnittain sekä terveyskeskus- että toimipaikkatasolla.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) tuottaa hoitoonpääsyn toteutumisen valvontaa varten tarvittavat tiedot aluehallintovirastoille (AVI) ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira). Tiedot ovat myös käytössä terveyskeskusten omavalvonnan ja seurannan välineenä. Lisäksi niitä käytetään maakuntien väliseen arviointiin. Raportin pohjana olevan hoitoilmoitusrekisterin tietosisältöä ja tiedonkeruuta sekä raportointia kehitetään yhteistyössä valvontaviranomaisten, tiedontuottajien ja käyttäjien kanssa.

Sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon hoitoilmoitusten keruu perustuvat lakiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta (668/2008) sekä lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007). Perusterveydenhuollon hoitoonpääsyn tietojen keruu perustuu terveydenhuoltolakiin (1326/2010, 51§).

Menetelmäkuvaus

Terveyskeskusten hoitoonpääsytiedot poimitaan ja raportoidaan pääosin Avohilmon tiedoista. Osa tiedoista saadaan kerran vuodessa toteutettavasta erilliskyselystä (välitön yhteydensaanti ja hoitoonpääsyä koskevien tietojen julkaisu). Erilliskysely osoitetaan terveyskeskusten ja YTHS:n johtaville lääkäreille/johtaville hammaslääkäreille. Kyselyn kysymykset on laadittu yhteistyössä valvontaviranomaisten ja STM:n edustajien kanssa.

Avohilmosta poimitut hoitoonpääsytiedot perustuvat terveydenhuollon julkisista toimintayksiköistä henkilötunnuksella saatuihin hoitoilmoituksiin, jotka kerätään päivittäin avohoitokäynneistä. Julkinen palveluntuottaja on velvollinen toimittamaan tiedot, vaikka palvelu olisi ulkoistettu. Raportilla käytetyt luokitukset sekä tiedonkeruun ohjeet on kuvattu avohoidon Avohilmo-oppaissa, Hilmo-opas 2020 sekä THL:n verkkosivuilla (www.thl.fi/avohilmo).

Avohilmosta saatavat hoitoonpääsytiedot perustuvat asiakkaan/potilaan yhteydenottoon terveyskeskukseen, ammattihenkilön tekemään hoidon tarpeen arviointiin sekä sen perusteella tapahtuneeseen lääkärin/hammaslääkärin tai sairaanhoitajan/terveydenhoitajan/suuhygienistin vastaanottokäyntiin. Raportointiin on otettu mukaan vain kiireetön sairaanhoidollinen lääkärin/hammaslääkärin tai hoitajan käynti sekä käyntiin liittyvä hoidon tarpeen arviointi. Raportointi on muodostettu toteutuneista käynneistä, joita on edeltänyt hoidon tarpeen arviointi ja ajanvaraus. Jos hoidon tarpeen arviointi -tietoa ei ole kirjattu potilastietojärjestelmään, sen jälkeinen käyntitieto ei poimiudu hoitoonpääsyraportille. Perusterveydenhuollon hoitoonpääsyn seurantapisteen on tarkemmin kuvattu tilastoraportin (THL 16/2020) kuviossa 8.

Tietojen kattavuus

Tässä tilastoraportissa raportoidaan Avohilmon tiedonkeruuden 11.5.2020 mennessä toimitetut tiedot. Maaliskuussa 2020 Avohilmosta saatavia perusterveydenhuollon hoitoonpääsytietoja puuttui neljästä terveyskeskuksesta/kuntayhtymästä (terveyskeskusten kokonaismäärä 133) kahden eri aluehallintoviraston alueelta. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Puuttuvat perusterveydenhuollon Avohilmo-tiedot maaliskuussa 2020

Alue	Maakunta	Terveyskeskus/Kaupunki/Kuntayhtymä
Etelä-Suomen AVI	Uusimaa	Hyvinkään terveyskeskus*
Etelä-Suomen AVI	Uusimaa	Kirkkonummen terveyskeskus
Etelä-Suomen AVI	Uusimaa	Vantaan sosiaali- ja terveystoimi
Lapin AVI	Lappi	Tornion terveyskeskus
YHTEENSÄ		4

* Hyvinkää, Järvenpää, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula kuuluvat Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymään. Hyvinkään tiedot eivät ole mukana kuntayhtymän tiedoissa.

Suun terveydenhuollon osalta Avohilmosta saatavia hoitoonpääsy tietoja puuttui maaliskuussa kahdeksasta terveyskeskuksesta/kunta-yhtymältä/yhteistoiminta-alueelta (kokonaismäärä 133) neljän eri aluehallintoviraston alueelta (Taulukko 2).

Taulukko 2. Puuttuvat suun terveydenhuollon Avohilmo-tiedot maaliskuussa 2020

Alue	Maakunta	Terveyskeskus/Kaupunki/Kuntayhtymä
Etelä-Suomen AVI	Uusimaa	Hyvinkään terveyskeskus*
Etelä-Suomen AVI	Uusimaa	Kirkkonummen terveyskeskus
Etelä-Suomen AVI	Uusimaa	Vantaan sosiaali- ja terveystoimi
Itä-Suomen AVI	Pohjois-Savo	Sisä-Savon terveyskeskus
Lounais-Suomen AVI	Satakunta	Säkylän terveyskeskus
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	Keski-Suomi	Kinnulan terveyskeskus
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	Keski-Suomi	Perusturvaliikelaitos Saarikka
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	Keski-Suomi	Viitasaaren kaupungin terveyskeskus
YHTEENSÄ		8

* Hyvinkää, Järvenpää, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula kuuluvat Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymään. Hyvinkään tiedot eivät ole mukana kuntayhtymän tiedoissa.

Alla on lueteltu kuntayhtymien/yhteistoiminta-alueiden kunnat, jotka toimittavat tiedot erikseen eri kunnista ohjeista poiketen.

- Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystoimien kuntayhtymään kuuluvat kunnat (Heinävesi, Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Kitee, Kontiolampi, Lieksa, Liperi, Nurmes, Outokumpu, Polvijärvi, Rääkkylä, Tohmajärvi, Valtimo) toimittavat tietoja kuntayhtymänä, mutta Rääkkylä toimittaa tietoja erikseen. Rääkkylä ja Tohmajärvi ovat ulkoistettuja palveluita yksityiselle toimijalle.
- Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja perusterveydenhuollon kuntayhtymään kuuluvat kunnat (Kaskinen, Korsnäs, Kristiinankaupunki, Maalahti, Närpiö) toimittavat tiedot erikseen.
- Viitasaaren, Kinnulan ja Pihtiputaan yhteistoiminta-alueeseen kuuluvista kunnista (Viitasaari, Kinnula, Pihtipudas) toimittaa Suomen Terveystalo Oy Kinnulan sosiaali- ja terveystoimien tiedot erikseen.

Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Perusterveydenhuollon hoitoonpääsy tiedot ovat kiireettömien avohoitokäyntien odotusaikojen toteumatietoja, jotka saadaan Avohilmosta. Avohilmosta saatavat tiedot ovat hoidon todelliset ja reaaliaikaiset toteutumisaajat terveyskeskuksissa.

Kerran vuodessa tehtävä yhteydensaantia ja tietojen julkaisemista koskeva erillistiedonkeruu perustuu terveyskeskusten puhelinoperaattoriseurannasta saatuihin tietoihin ja johtavien lääkärin/hammaslääkärin antamiin vastauksiin.

Tietojen oikeellisuuteen vaikuttaa se, miten oikein ja yhtenevästi ammattilaiset ovat tilastoineet ja tietojärjestelmätoimittajat ovat poimineet hoitoonpääsy tiedot eri potilastietojärjestelmistä terveyskeskuksissa. Kyselystä saatava tieto on kokonaisarvio koko terveyskeskuksen tilanteesta.

Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Tiedot raportoidaan maalisi- ja lokakuun tilanteesta. Puuttuvista hoitoonpääsy tiedoista ilmoitetaan terveyskeskuksille ja järjestelmätoimittajille, joita pyydetään samalla korjaamaan aineistossa ilmenneet puutteet. Näin pyritään varmistamaan tietojen kattavuus.

THL tuottaa Avohilmosta saaduista hoitoonpääsy tiedoista myös kuukausittain päivittyvää raportointia verkkopalveluna. Avohilmo-verkkoraportoinnissa on saatavissa hoitoonpääsy tiedot palvelutuottajittain (terveyskeskustaso) ja palveluuyksiköittäin (terveysasemataso). Palveluntuottajataso tieto perustuu terveyskeskusten THL:n toimipaikkarekisteriin (TOPI) ilmoittamiin tietoihin. Palveluuyksikkötieto perustuu terveyskeskusten Sosiaali- ja terveysalan organisaatiorekisteriin (THL – SOTE-organisaatiorekisteri) ilmoittamiin tietoihin.

Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Perusterveydenhuollon hoitoonpääsystä julkaistaan tilastoraportti kaksi kertaa vuodessa ja kerran kuukaudessa päivittyvät kuutiot ja tiivistet THL:n verkkosivuilla. Tiedot ovat osoitteessa, www.thl.fi/tilastot/hoitoonpaasy/pth.

Tilastojen vertailukelpoisuus

Perusterveydenhuollon hoitoonpääsy tietoja on kerätty terveyskeskuksista vuodesta 2005 lähtien. Tiedonkeruu toteutettiin ensin kokonaisuudessaan kyselytutkimuksena, jonka muoto hieman täsmentyi vuosien aikana.

Vuonna 2014 tiedonkeruuta muutettiin perusterveydenhuollossa ja suun terveydenhuollossa siten, että valtaosa tiedoista tulee suoraan potilastietojärjestelmistä (Avohilmo-tiedot) ja osittain kerran vuodessa toteutettavasta erilliskyselystä Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti.

Tiedonkeruutavan muutos kaksi kertaa vuodessa kerätyistä erilliskyselyistä suoraan potilastietojärjestelmistä tapahtuvaan reaaliaikaiseen tiedonkeräykseen vaikuttaa tietojen vertailtavuuteen. Vuodesta 2014 alkaen Avohilmon kautta saatuja hoitoonpääsy tietoja ei voi verrata aiempiin kyselyillä saatuihin tietoihin.

Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Hoitoonpääsy tietojen raportointi sisältää määräraikaan mennessä saadut reaaliaikaiset Avohilmo-tiedot sekä erilliskyselyn vastaukset terveyskeskuksista. Hoitoonpääsy tietojen tilastoraportit julkaistaan kaksi kertaa vuodessa, toukokuussa ja joulukuussa THL:n verkkosivuilla. Hoitoonpääsy tiedot lähetetään ennen julkaisua valvontaviranomaisille.

Kevään 2020 perusterveydenhuollon hoitoonpääsy tilastoraportin erityispiirteet

Tämän tilastoraportin erityispiirteenä on COVID-19 epidemian aiheuttamien terveyskeskuksen kiireettömien vastaanottokäyntien peruuttaminen joko asiakkaiden tai palveluntuottajien taholta.

Kevään aikana on ilmennyt ongelmia Avohilmon tietojen siirrossa THL:ään eri tietojärjestelmien versioiden muutoksista esimerkkinä Tampereen ja Helsingin tiedot vuoden 2020 aikana. Vastaavasti teknisiä häiriöitä on ollut myös THL:n tietojen vastaanotossa varsinkin Tieto Oy:n Espoon ja Päijät-Hämeen osalta. Näiden mainittujen organisaatioiden tiedot ovat vajaia vuonna 2020.